

Verbeek

het toelatingsprotocol heeft ondertekend. Het rapport-Bindig is duidelijk. Rusland voldoet niet aan de criteria van de Raad van Europa. Het is geen rechtsstaat en geen democratie, en met de mensenrechten is het slecht gesteld. Dit zijn geen geringe tekortkomingen. Zij verdragen zich in het geheel niet met de doelstellingen en de taken van de Raad van Europa. Daarom heb ik in Straatsburg ook tegengestemd.

Het is "wishful thinking" te veronderstellen dat Rusland binnen afzienbare tijd aan de eisen van de Raad van Europa kan voldoen. Bovendien beschikt de Raad van Europa niet over effectieve machtsmiddelen, zoals in het geval van Roemenië helaas is gebleken. De Raad van Europa dreigt zijn taak als hoeder van afdwingbare mensenrechten te verliezen en daarmee ook zijn geloofwaardigheid. Het bestaansrecht van de Raad van Europa wordt op het spel gezet. De Raad van Europa wordt opgeofferd om Rusland te contenteren, omdat Rusland zich voor geen enkel ander Europees gremium kwalificeert.

In feite krijgen we nu de Council of Eurasia; krachteloos en machteloos. Op termijn zal een samengaan van de Raad van Europa met de OVSE vermoedelijk de beste optie zijn.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan mevrouw Roscam Abbing-Bos voor het houden van haar maiden-speech.

□

Mevrouw **Roscam Abbing-Bos** (VVD): Voorzitter! Het zal een korte maiden-speech zijn. De rest van mijn betoog zet ik namelijk vanavond bij de behandeling van de begroting voor Ontwikkelingssamenwerking voort.

Ik begin met een citaat van minister Pronk zelf: "Ontwikkelingssamenwerking moet zakelijker, economischer gestructureerd en met oog voor de wederzijdse belangen worden geëffectueerd." Dit zei de minister voor Ontwikkelingssamenwerking op 28 september 1995 in een rede ter gelegenheid van het 30-jarig bestaan van de Stichting Nederlandse Vrijwilligers. Hij hield daar een interessante inleiding en erkende daarin ruiterlijk, dat deze visie tien jaar geleden al verwoord werd door de toenmalige liberale minister voor Ontwikkelingssamenwerking, mevrouw Schoo. "Toen", zo

zei minister Pronk, "was ik het niet met haar eens; nu moet ik erkennen, dat zij gelijk had."

Het is dus niet verwonderlijk dat de VVD in principe positief staat tegenover de nieuwe aanpak van ontwikkelingssamenwerking, zoals die gepresenteerd wordt in de herijkingsnota en in de memorie van toelichting bij de begroting. Meer zakelijkheid is het parool. Meer aandacht voor de vraag, hoe ontwikkelingssamenwerking en economische samenwerking elkaar kunnen versterken. Inderdaad moet er ontschotting, versmelting van beleidsterreinen, plaatsvinden. Daardoor kan overlapping van beleid worden voorkomen.

De beoordeling van de noodzaak tot het geven van hulp en de vorm waarin dat moet gebeuren, moet zoveel mogelijk gedecentraliseerd plaatsvinden. Daarbij is het uiterst belangrijk dat de hulp méér dan tot nu toe terecht komt waar deze nodig is en waarvoor deze bedoeld is en dat de elite niet verrijkt wordt. Dat laatste gebeurt veel te vaak.

Het voorstel om de efficiency van procedures en administratieve afhandeling te verhogen in een betere taakverdeling tussen departement en ontwikkelingssamenwerkingsposten, past daarin. Ambassades zullen meer worden ingeschakeld en daartoe worden versterkt. Dat brengt ons op onze eerste vraag aan de minister. Leiden het feit dat ambassades ressorteren onder het ministerie van Buitenlandse Zaken en het belangrijke punt van de ontschotting in het licht van de voorgestelde herijking, er logischerwijze niet toe, dat in de toekomst een minister zonder portefeuille vervangen wordt door een staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, belast met ontwikkelingssamenwerking? Voor het ogenblik moeten wij natuurlijk onder ogen zien, dat er veel concrete problemen kunnen worden verwacht bij het implementeren van de reorganisatie op het terrein van ontwikkelingssamenwerking, zowel op het ministerie komende zomer, als bij de uitbesteding aan de ambassades rondom de jaarwisseling. Hoe wordt de tussentijdse periode overbrugd?

Ik zet de punten even op een rij. Het plan om het aantal projecten te verminderen, het voorafgaand onderzoek te intensiveren, het zwaartepunt van de beoordeling te verschuiven naar het begin van de

beoordelingsprocedure en een groot aantal beslissingen te delegeren naar de posten, zal helpen voorkomen dat ontwikkelingssamenwerking ten onder gaat in een bureaucratisch moeras. In dit verband noem ik als voorbeeld het FAP-20 waterbeheersingsproject te Bangladesh, waarmee van alles misgegaan is door gebrek aan bovengenoemde beleids- en controlemaatregelen.

Wij hebben daarover kritische vragen gesteld en gelukkig is de minister inmiddels met een voorstel tot vergaande correcties gekomen. Graag komen wij in een later stadium op de daadwerkelijke implementatie van de nu uitgesproken intenties en gemaakte afspraken terug.

Het is ook goed dat aan algemene en sectorale programma's de voorkeur zal worden gegeven. Dat werkt versnippering van beleid tegen en daar zijn wij vóór. Het betekent dat hulpprocedures worden vereenvoudigd, hetgeen het bevorderen van de gewenste continuïteit in het beleid van ontwikkelingssamenwerking ten goede zal komen. Het betekent naar de mening van mijn fractie niet, dat nu alle principiële vragen zijn gesteld. Wij zullen ons steeds weer moeten afvragen: Wat is ontwikkeling eigenlijk? Waartoe wordt ontwikkeld? Welke landen komen daarvoor in aanmerking? Welke oorzaken hebben geleid tot de vele mislukkingen in het verleden? Wanneer heeft ontwikkelingshulp zin en welke heroriëntering is misschien nodig?

Deze vragen hebben allen te maken met het op ontwikkelingsgebied staande begrip "good governance". "Good governance" komt erop neer, dat een goed bestuur en een goed functionerende democratie in het ontvangende ontwikkelingsland voorwaarden zijn om zinvol ontwikkelingshulp te geven. Ik kom daar vanavond nog op terug.

Voorzitter! De fractie van de VVD vindt het van groot belang dat bij de herijking van het beleid volstrekt duidelijk is bij wie en waar de diverse verantwoordelijkheden liggen. Ik denk bijvoorbeeld aan de regiodirecties. Ontwikkelingssamenwerking wordt in de nieuwe constellatie een themadirectie. Wordt deze echter geleid door een minister of directeur? Licht het in de lijn der verwachtingen dat themadirecties eigen budgetten beheren, of wordt

het budget overgeheveld naar de regionale directies die verantwoordelijk zijn voor coördinatie en afstemming van Nederlandse belangen? Hoe groot wordt zo'n regiodirectie? Willen wij ontwikkelingssamenwerking in stand houden als één van de pijlers van het buitenlands beleid, dan dienen de verantwoordelijkheden duidelijk vastgelegd te worden. Wij vragen de minister ons meer duidelijkheid en helderheid te verschaffen.

De voorzitter: Het is mij een voorrecht u namens de Kamer te mogen gelukwensen met deze maiden-speech. Ik wil van de gelegenheid gebruik maken om enkele saillante elementen uit uw indrukwekkende curriculum vitae voor het voetlicht te halen.

Het zou erop kunnen lijken dat het gedeelte van het land waarin u de eerste 50 jaren van uw leven hebt doorgebracht, het Nedersaksisch taalgebied, u niet voorbestemde voor het lidmaatschap van de Eerste Kamer. Door echter het grote aantal activiteiten dat u in Oost-Groningen hebt ontplooid, kon het niet anders of u zou tot grote politieke hoogte stijgen. Daar is immers ook de bakermat van uw illustere liberale voorgangers, Samuel van Houten en Goeman Borgesius!

Ik heb ook met genoeg genoteerd dat u zich in de periode 1956-1970 geconcentreerd hebt op huwelijk en kinderen. Gezien mijn politieke achtergrond spreekt mij dat sterk aan. En ook dat u tussen 1982 en 1986 lid geweest bent van de Universiteitsraad van de Rijksuniversiteit te Groningen. Ook dat is een bakermat van veel politiek talent. Ik noem hier slechts de huidige wethouder voor financiële zaken van de gemeente Amsterdam.

Uw carrière hebt u vervolgens voortgezet in het hoofdbestuur van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie. Ik mag nog meedelen dat ook daar gebleken is dat u niet alleen sterk bent in het zakelijke, maar ook zeer sterk in het persoonlijke, medemenselijke contact. Ik denk dat u ook wat dat betreft een aanwinst bent voor dit huis.

Nogmaals, mijn gelukwensen met uw maiden-speech.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

□

Mevrouw Zwerver (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Het beeld dat het nieuwe buitenlandse beleid oproept, is er één van een complexer wordende wereld vol geschil, een wereld waarin economie en misdaad zich meer en meer aan de greep van nationale overheden onttrekken, een wereld waarin de kloof tussen arm en rijk groter is dan ooit, een wereld waarin de mondiale milieuproblemen enorm zijn en ten slotte een wereld waarin vrede en veiligheid op veel plaatsen ver te zoeken zijn.

Als de wereld één land zou zijn, zou de onrechtvaardigheid van de maatschappelijke verhoudingen direct tot revolutie leiden, zo schrijft onze minister van Defensie, de heer J. Voorhoeve. In die uitspraak kan GroenLinks zich wel vinden: dus niet de wereld als een Global Village met rust, reinheid en regelmaat, maar de wereld als een chaotische, vieze, vuile wereldstad met veel lawaai, geweld, ziekte en armoede. Het is duidelijk dat deze complexe problematiek een samenhangend beleid vereist, maar mijn fractie is zeer sceptisch over de vraag in hoeverre het vernieuwde herijkte beleid kan bijdragen tot het voorkomen van de problemen in plaats van het zich concentreren op de gevolgen. Hoe komt het dat wij van dit nieuwe ontschotte beleid weinig heil verwachten?

Allereerst is het de algemene teneur van de herijkingsnota, een teneur waarin het verlicht eigenbelang of nationaal belang de boventoon voert. De heer Van Gennip sprak hier ook al over. Die toon was tien jaar geleden niet mogelijk geweest. Toen was duidelijk waar Ontwikkelingssamenwerking voor stond. Toen werd er serieus gesproken over een gedragscode voor multinationals. Tegenwoordig pleit Shell voor een gedragscode voor actiegroepen. In deze teneur past het dat de minister-president met een aantal zakenlieden naar China reist zonder het onderwerp mensenrechten aan te roeren, dat Koningin Beatrix Indonesië bezoekt zonder de door Nederland in de periode 1945-1949 begane schendingen van mensenrechten te erkennen en te veroordelen en dat de directeur van het Philips-concern zich lovend uitlaat over de Indonesische arbeidsmoraal, maar met geen woord rept over de arbeidsomstan-

digheden aldaar. En het meest recente voorbeeld van deze nieuwe toon is de onbekommerde, zelfverzekerde wijze waarop de voorlichter van Heineken de investering van 30 mln. voor een nieuwe fabriek in Birma verdedigt als een interessante gelegenheid om een mooie deal te sluiten. Wat vindt de minister ervan dat 40% van de opbrengst van deze deal direct doorgesluist wordt naar het militaire regime en dat tegen de uitdrukkelijke oproep van mevrouw Aung San Suu Kyi om niet te investeren in Birma zolang die onwettige junta het voor het zeggen heeft? Wordt het trouwens niet eens tijd om de ambassadeur in Thailand opdracht te geven om een officieel bezoek te brengen aan deze Nobelprijs-winnares?

Voorzitter! Ik keer nog even terug naar Indonesië. GroenLinks staat op het standpunt dat de spijtbetuiging aan Indonesië veel explicieter had gemoeten. Ik citeer uit de toespraak van de Koningin: "Nederland was aanvankelijk niet bereid het Indonesische streven naar volledige en onmiddellijke onafhankelijkheid te accepteren. De scheiding tussen onze landen is daardoor een langdurig proces geworden dat veel pijn en bittere strijd heeft gekost." Wat betekent precies het woord "daardoor"? Wordt door dit woord impliciet de oorzaak van de pijn en bittere strijd inderdaad bij het toenmalige Nederlandse kabinet gelegd? En betekent dit niet dat het hoog tijd wordt om aan de toenmalige dienstweigeraars openlijk eerherstel en eventuele schadevergoedingen te geven? En wat betekent het voor de veteranen die wel gegaan zijn? Ik hoop dat hierop een duidelijke reactie wordt gegeven.

Herijking van het buitenlands beleid is toch meer dan alleen kiezen voor economische en politieke eigenbelangen? Bestrijding van de armoede moet een volwaardig onderdeel van het herijkte buitenlandse beleid zijn en niet ondergeschikt gemaakt worden aan zogenaamde hardere belangen op het gebied van handel of financiën. Door het buitenlandse beleid explicieter dan voorheen in te zetten om de Nederlandse economische belangen te dienen, wordt de belangenverstrengeling die er natuurlijk altijd al geweest is, nog inniger. Daarbij komt dat de opstelling van Nederland in de wereld steeds verder wordt bepaald